

**SANAT UYGULAMALARI YOLUYLA BİR KAYNAŞTIRMA MODELİ OLARAK
“EMPATİK ANLAYIŞ”IN BENİMSENMESİ**

*ADOPTION OF "EMPATHIC UNDERSTANDING" AS A MAINSTREAM MODEL
THROUGH ART PRACTICES*

Yrd.Doç.Dr. Hatice Kübra ERGİN

Harran Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı, Şanlıurfa/Türkiye

ÖZ

Bu çalışmanın temel amacı, Türkiye’ye sığınan Suriyeli üniversite öğrencilerinin ve ülkemizde öğrenim gören Türk üniversiteli öğrencilerin birbirlerine olan yaklaşımlarını sanatı aracı kılarak ve ön anket-son anket uygulamalarıyla karşılaştırmaktır. Bu karşılaştırmayı yapabilmek için Harran Üniversitesi ve Danimarka Mülteci Konseyi’nin desteklediği “Sanat Günleri: Suriye ve Türkiye Sanatta Buluşuyor” adlı projeye 20 Suriyeli ve 20 Türk öğrenci resim-müzik ve dans etkinlikleri kapsamında bir araya gelmiştir. Çalışmada, Suriyeli mültecilerin çoğunlukla göç ettiği Şanlıurfa ilindeki üniversiteli öğrencilere ulaşabilmek için Harran Üniversitesi seçilmiştir. Sanat Eğitimi alan üniversite öğrencilerinin Suriyeli mültecilere yaklaşımları, buna ek olarak da Suriyeli mültecilerin sanat yoluyla Türk öğrencilerle işbirliği yapmaları ‘empati’ kavramını irdelenmesini gerekli kılmıştır. Çalışmayla, Türk öğrencilerdeki toplumsal kabul ve Suriyeli mültecilerdeki sosyal uyum sürecinde yaşanan olası krizleri sanatın birleştirici gücüyle pozitif bir alanda kaynaştırmaya çalışılmıştır. Bu çalışmanın sonucunda, son anket uygulanarak, öğrencilerin duygu ve düşüncelerinde bir takım değişikliklerin gerçekleşip gerçekleşmediğine dair veriler SPSS programı kullanılarak analiz edilmiştir. Bu proje empati kurabilmeyi önererek, sanat yoluyla bir farkındalık yaratmayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Göç, Davranış Şekli, Sanat, Empatik Anlayış.

ABSTRACT

The main purpose of this study, Syrian university students who take refuge in Turkey and the Turkish university students who are studying in our country by making them a tool of art and comparing them with the preliminary and final questionnaire application. In order to make this comparison, 20 Syrian and 20 Turkish students came together under the project "Art Days: Syria and Turkey Meet in Art" supported by Harran University and Danish Refugee Council within the scope of painting, music and dance activities. In the study, Harran University was selected to reach university students in Şanlıurfa province where Syrian refugees mostly emigrated. It was also necessary for the university students who attended art education to examine the concept of 'empathy' in their approach to Syrian refugees and in addition to the cooperation of Turkish scholars through art through Syrian refugees. Through work, the social acceptance in Turkish students and the possible crisis in the social cohesion process in Syrian refugees have been tried to be integrated into a positive field with the unifying power of art. As a result of this study, the last questionnaire was applied to determine whether some changes in students' feelings and feelings Were analyzed using the SPSS program. This project aims to create awareness through art by suggesting empathy.

Key Words: Migration, The way of behaviour, Art, Empathic Understanding

1. GİRİŞ

1.1. Empati Tanımlamaları

Sosyal bir varlık olan insan, fiziksel gereksinimlerinin ardından sosyal ihtiyaçlarını karşılamak istemektedir. Bu gereksinimi için de insana ihtiyaç duyar. İnsanın insana olan ihtiyacı, bir arada yaşama arzusu, benimsenme kabullenme ve değer görme gibi istekleriyle devam ettirmek mümkündür. Doğru ve etkili bir iletişimin oluşması için ise kendisini bir başkasının yerine koyarak, anlamaya çalışması ve bu anlamlandırma sürecinin ardından pozitif davranış şekilleri gerçekleştirmesi gerekmektedir. Bu bağlamda anlaşılma duygusu kişiye kendini önemli hissederek güvenli bir alanda durduğu duygusu yaşatmaktadır. Bu durumda empati

kurarak, sosyal meseleler üzerinde çözüm yollarının aranması daha olanaklıdır. Günlük yaşamımızda oldukça büyük bir öneme sahip olan empati kurabilme yeteneği her meslek grubundan insanın yaşayışını etkilediği gibi, aile ilişkilerinde ve toplumsal olaylarda da çok önemli bir çözümsel elemandır.

Empati kavramı günümüze gelene kadar birtakım değişimlere uğramıştır. İlk olarak Alman psikolog TpedorLipps “bir kişinin kendisini karşısındaki sanat eserine yansıtma ve bu şekilde eseri anlama çabasına” “*einführung*” adını vermiştir. Lipps yaptığı araştırmalar sonucunda “*einführung*” sayesinde insanların da anlaşılabilirliğini öne sürmüştür. 1909 yılında ise Titchener, “*einführung*” terimini eski Yunanca’daki “*empathia*” terimini kullanarak İngilizce’ye çevirmiştir. Yunanca’da içine (em) algılama (patheia) anlamına gelen bu kavram bilim dünyasına bu haliyle girmeye başlamıştır. Empati tanım olarak ise “bir insanın, kendisini karşısındaki insanın yerine koyarak onun duygularını ve düşüncelerini doğru olarak anlamasıdır”. Basit gibi görünen bu tanımın gerisinde pek çok kuramsal öge bulunmaktadır ve belki de bu yüzden söz konusu tanıma ulaşılması oldukça zaman almıştır (Hasgöl, 2013:4).

Türk Dil Kurumuna göre duygudaşlık olarak tanımlanan empati kavramı, eş duyum ve başkalarının motivasyonunu anlama şekli olarak da tanımlanabilmektedir (http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.59cb4d3c5ecfe7.9248148).

Empati kavramından bahsederken Carl Rogers’ın tanımlamalarına da yer vermek gerekmektedir. Rogers’e göre empati, bir kişinin belirli bir duruma ilişkin olarak karşısındaki kişinin duygu ve düşüncelerini doğru olarak anlaması, onun hissettiklerini hissetmesi ve bu durumu ona iletmesi sürecidir. Bu tanımda üç temel öge yer almaktadır. Bunlar:

- Bir kişi karşısındaki kişi ile belli bir konuya ilişkin olarak empati kurmaktadır.
- Empati kuran kişi bu konuya ilişkin olarak empati kurduğu kişinin hissettiklerini hissetmektedir.
- Empati kuran kişi karşısındakinin duygularını anladığını, onun hissettiklerini hissettiğini ona sözel olarak, ya da başka davranışlarla iletmektedir (Rogers, 1975, s.103-124 akt. Elikesik, 2013:8).

Ekonomik ve sosyal yaşamdaki değişimler sonucu, insanlar çok kısa zaman içinde gittikçe artan sayıda ilişkiye girmek zorundadırlar. Bu da ilişkinin daha yüzeysel kalmasına, ilişkilerdeki yüzeysellik de bireyin hem kendisine hem de topluma yabancılaşmasına neden olabilmektedir. Kişilerarası ilişkilerdeki bu iletişim sorunlarının bir kısmı çevresel koşullardan kaynaklanırken önemli bir bölümü de kişilik özelliklerinden kaynaklanmaktadır (Beme, 1964:11-12, akt. Alisinoğlu, Köksal, 2000: 12). Empati kurma becerisi kişinin bulunduğu sosyal çevreyle olan uyumu ile de ilişkilidir. Bu nedenle denebilir ki, şu an ülkemizde yaşanan Suriyeli mültecilere olan yaklaşım önceki bölümde tanımlamaların yapıldığı empatik anlayışın yansımalarıdır. Bu anlayış, sosyal, ekonomik, siyasal, psikolojik etmenler ekseninde değerlendirilebilir.

1.2. Suriye Göç Krizi

İnsanlık tarihi kadar eski olan “göç” kavramı dünya tarihini etkileyen, sosyal ve siyasal konuları ilk olarak etkileyen önemli olgulardandır. Şahin’e (Şahin, 2001: 59) göre göç, bireysel ya da kitlesel yer değiştirme eylemidir. 2010 yılında Tunus’ta başlayıp daha sonra diğer Arap ülkelerine sıçrayan ve *Arap baharı* olarak nitelenen demokrasi, özgürlük ve insan hakları taleplerini içeren halk hareketleri, Tunus, Mısır, Libya, Bahreyn gibi birçok ülkenin siyasal, sosyal ve ekonomik yapısında önemli değişimlere neden olmuştur. Benzer dalga 2011 yılında Suriye’de de etkisini göstermiş uzun yıllar dır rejimin baskıladığı siyasi ve ideolojik gruplar önce protesto gösterileri yapmış, ardından da silahlı isyana kalkışmıştır. Suriye İnsan Hakları Gözlemevi (SOHR) Suriye’de 2011’den bu yana 240 binden fazla kişinin öldüğünü, bunların yaklaşık 71 binden fazlasının sivil olduğunu bunun 11 bin 964’ünün ise çocuk olduğunu açıklamıştır (Kaya, 2015:264).

Çeşitli nedenlerle gerçekleşen göçler, birbirlerinden farklı insanların ve farklı kültürlerin bir araya gelmesini ve iletişim kurarak yaşama yollarını bulmasını gerektirmiştir. Çatışmalar, uyumsuzluklar, bu uyum sürecini uzatan toplumsal engellerdir. Göç eden insanların gelenekleriyle, dinleriyle, alışkanlıklarıyla farklı olan toplumlardan geldiklerini, farklı dilleri konuştuklarını ve kültürel pratiklerinin farklı olduğunu; gittikleri ülkelerde genellikle düşük sosyal statülü iş kollarında yoğunlaştıklarını; ağırlıklı olarak düşük gelir grubundaki insanların yaşadığı yerlerde toplumdaki ayrı bir yaşam sürdürdüklerini; kültürel olarak dillerinin ve kültürlerinin bazı unsurlarını en az birkaç kuşak boyunca koruduklarını göstermektedir (Castles, Miller, 2008:8, akt. Tunç, 2015:34).

Bu zorunlu göç, Türkiye’yi de doğal olarak etkilemiştir ve özellikle Şanlıurfa, Hatay, Gaziantep gibi illerde sayısal olarak yüksek oranda artış gözlemlenmiştir. Bu göç dalgasıyla birlikte, Suriye’de öğrenim gören

üniversite öğrencilerinin, Harran Üniversitesi'nde eğitimlerine devam etmeleri için gerekli koşullar oluşturulmuştur. Bu vesileyle Suriyeli ve Türk Öğrenciler bir arada eğitim görerek, etkileşim içinde olmuşlardır. Bu araştırmayla bu etkileşimin boyutlarını görmeye çalışmak ve sanatsal faaliyetlerle karşılıklı temasın ne ölçüde sağlanabildiği ölçülmek istenmiştir. Harran Üniversitesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim Ana Bilim Dalında eğitim gören öğrencilerin Suriyeli mültecilere karşı yaklaşımları sanatsal faaliyetlerden önce, yapılan ön testle ölçülmüş, aynı test etkinliklerden sonra da uygulanmıştır. Bu anket sonunda elde edilen verilen hem Suriyeli hem Türk Öğrenciler açısından karşılaştırılmıştır.

1.3. Sanat Yoluyla Suriyeli Mültecilerle Empatik İletişim Kurma Girişimleri: Suriye ve Türkiye Sanatta Buluşuyor Adlı Proje

Müzik, drama ve resim dışında dans, yazma, anlatı, tiyatro gibi birçok sanat türü insanların sorunlarını anlamada ve çözümünde farklı disiplinler tarafından kullanılmaktadır. Bireysel ve gruplarla uygulanabilen bu etkinliklerin değerlendirme ve müdahale amaçlı kullanıldığı genel adı sanat terapisi. Sanat materyalleri kullanmak ve yaratıcı süreç, müracaatçının duygusal çatışmalarını çözümlenmeyi sağlar, sosyal becerileri, farkındalığı artırır, savunma mekanizmalarını geliştirir, benlik saygısını artırır, anksiyetesini azaltır, onların yaratıcı düşüncelerini mümkün kılar ve problem çözme becerilerini geliştirir (Malchiodi, 2007).

Sanatsal faaliyetlerin empati kurma ve kişileri yaklaştırma özelliğinden hareketle, Harran Üniversitesi ve Danimarka Mülteci Konseyi, Geçim/Kültürel Kaynaştırma Departmanı tarafından desteklenen "Sanat Günleri: Suriye ve Türkiye Sanatta Buluşuyor" adlı projede, farklı gruptaki üniversite öğrencileri sanat şemsiyesi altında biraraya gelerek, evrensel bir dil olan sanatın dilini kullanmışlardır. Projenin amacı sanatın, farklı grupları kaynaştırma üzerindeki olumlu etkisi olup, 3 günlük etkinlik kapsamında olumlu bir sonuç göstermesi beklenmektedir. Sanatın birleştirici gücünün "farklılıkların bir araya gelmesi" temelinde kullanılması planlanmıştır. Toplamda 30 katılımcının aktiviteye katılması beklenmektedir. Her aktivitenin kapasitesi kendi içinde değişmekte olup, tahmini katılımcı sayısı her gün için en az 5 Suriyeli ve 5 Türk olmak üzere 10 kişidir. Her bir aktivite "Sanat Günleri" kapsamında 3 gün sürecek olan etkinliğe paylaştırılıp her gün farklı bir etkinlik düzenlenecektir. Etkinlik başlamadan hemen önce tüm bölümleri kapsayan bir anket çalışması yapılacaktır. Ankette Suriyeli ve Türkiyeli öğrencilerin birbirleri hakkındaki görüş ve tutumları değerlendirilecek ve öğrencilerin birbirleriyle etkileşim seviyesi sorulacaktır.

Etkinliğin toplam süresi 3 gün olacak ve her gün farklı bir etkinliğe katılmak isteyen öğrencilerle yapılacaktır. Katılımcılar 3 aktiviteye birden katılabilecekleri gibi tek bir aktiviteye de katılabilirler. Veya aktif olarak etkinliğe katılmasa dahi, izleyici olarak katılım göstermek isteyen öğrenciler de uygulamalar süresince bulunabilmektedirler.

Sanat günlerinin tamamlanmasıyla birlikte, yapılan anket tekrarlanıp etkinliğin kültürel kaynaştırma üzerindeki etkisi tekrar ölçülüp değişim değerleri değerlendirilecektir.

Etkinliğin ilk gününde psikolog ve yaratıcı drama öğreticisi eşliğinde yaratıcı drama çalışmalarlarıyla öğrencilerin birbirleriyle tanışmaları oyunlar oynanarak sağlanmıştır. "Tektuval, 20 El" adlı etkinlikte ise, yaklaşık 10 Suriyeli, 10 Türk öğrenci tek bir yüzey üzerinde, çeşitli renkler ve formlar kullanarak her biri farklı bir alanı boyamış, birbirlerinin alanlarına müdahale etmiş, resmin bozulan kısımları düzeltmiş, resmi özgürce boyayarak tamamlamışlardır.

Görsel 1

Takip eden etkinlik ise müzik ve dans birlikteliği olmuştur. Bu etkinlik öncesi de yine yaratıcı drama uygulamalarıyla oyunlar oynanmış, grupların kaynaşması sağlanmıştır. Gruplar nefes egzersizleri yaparak diyaframın doğru kullanımı üzerine çalıştırılmıştır. Devam eden etkinlikle, Arapça ve Türkçe çalışılan şarkılar hep birlikte söylenmiş ve müzisyenler eşliğinde solo dinletileri gerçekleşmiştir. Etkinliğin 3. uygulaması olan dans etkinliğinde ise, Suriyeli ve Türk ğrenciler birbirlerine kendi kltrlarına özgü halk dansını öğretmiştir. şanlıurfa yöresine ait oyunlar basit anlamda gösterilerek halk oyunlarımız tanıtılmış ve hep birlikte oyunlar oynanmıştır.

Görsel 2

Görsel 3

Görsel 4

Görsel 5

2. BULGU VE TARTIŞMALAR

2.1. Türk Öğrenciler Ön Test Bulguları

Maddeler	N		F	%
Kaç yıldır Şanlıurfa'dasınız?	23	1-5 yıl	3 kişi	13,0
		6-10 yıl	1 kişi	4,3
		11-15 yıl	-	-
		16 yıl ve üstü	19 kişi	82,6
		Toplam	23 kişi	100
Suriyeli kaç arkadaşınız var?	23	Yok	-	-
		1 kişi	-	-
		2 kişi	-	-
		3 kişi ve üstü	-	-
		Toplam	23 kişi	100
Suriyeli arkadaşınızla ne kadar süredir birbirinizi tanıyorsunuz?	23	1 yıl	-	-
		2 yıl	-	-
		3 yıl	-	-
		Toplam	23 kişi	100
Suriye kültüründe en ilginç bulduğunuz şey?	23	Süslenme	12	52,2
		Yemek	3	13,0
		Giyim	2	8,7
		Hiçbir şey	6	26,1
		Toplam	23	100
Suriye kültürüne yönelik en sevdiğiniz şey nedir?	23	Makyaj	1	4,3
		Başörtüsü	1	4,3
		Yemek	1	4,3
		Hiçbir şey	20	87,0
		Toplam	23	100
Suriye kültürüne yönelik en sevmediğiniz şey nedir?	23	Fikrim yok	10	43,5
		İnsana değer verilmemesi	1	4,3
		Öz saygı eksikliği	1	4,3
		Kirlilik	1	4,3
		Kabalık	9	39,1
		Herşey	23	100
		Toplam		
Suriye kültürü hakkında en merak ettiğiniz şey nedir?	23	Kültür	2	8,7
		Sosyal Hayat	2	8,7
		Hiçbir şey	19	82,6
		Toplam	23	100

Tablo 1

Araştırma etkinliği öncesi 23 kişiden oluşan katılımcı gruba sorulan soruların dağılımına bakıldığında katılımcıların %82,6'sının (19 kişi) 16 yıldan fazla, %13'ünün (3 kişi) ise 1-5 yıl arası Şanlıurfa'da yaşadığı; katılımcıların tamamının (23 kişi) Suriyeli hiç arkadaşı olmadığı; katılımcıların %52,2'sinin (12 kişi) Suriyelilerin süslenmesini, %26'sı (6 kişi) hiçbir şeylerini ilginç bulmadığı; %87'si (20 kişi) Suriye kültürüne ilişkin sevdiği bir şey olmadığını; %43,5'i (10 kişi) Suriyelilerin kültürüne dair en sevmediği şey konusunda fikir beyan etmediği, %39,1'i (9 kişi) ise her şeylerini sevmediğini; %82,6'sı da (19 kişi) Suriyelilere karşı hiçbir şeylerini merak etmediklerini beyan etmişlerdir.

2.2. Türk Öğrenciler Son Test Bulguları

Maddeler	N	F	%	
Kaç yıldır Şanlıurfa'dasınız?	22	1-5 yıl	3 kişi	13,5
		6-10 yıl	1 kişi	4,5
		11-15 yıl	-	-
		16 yıl ve üstü	18 kişi	81,0
		Toplam	22 kişi	100
Suriyeli kaç arkadaşınız var?	22	Yok	9 kişi	40,9
		1 kişi	-	-
		2 kişi	3	13,6
		3 kişi ve üstü	10	45,3
		Toplam	22 kişi	100
Suriyeli arkadaşınızla ne kadar süredir birbirinizi tanıyorsunuz?	22	1 yıl	22 kişi	100
		2 yıl	-	-
		3 yıl	-	-
		Toplam	22 kişi	100
Suriye kültüründe en ilginç bulduğunuz şey?	22	Süslenme	5	22,7
		Yemek	1	4,5
		Giyim	6	27,3
		Hiçbir şey	8	36,4
		Erkeklerle el ele tutuşma	1	4,5
		Davranış	1	4,5
		Toplam	22	100
Suriye kültürüne yönelik en sevdiğiniz şey nedir?	22	Dostluk	1	4,5
		Ülke	2	9,1
		Yemek	8	36,4
		Hiçbir şey	11	50,0
		Toplam	22	100
Suriye kültürüne yönelik en sevmediğiniz şey nedir?	22	Fikrim yok	14	63,6
		Kültüre düşük bağlılık	1	4,5
		Erkeklerin el ele tutuşması	1	4,5
		Makyaj	5	22,7
		Erkek tavlama	1	4,5
		Toplam	22	100
		Suriye kültürü hakkında en merak ettiğiniz şey nedir?	22	Kültür
Sosyal Hayat	3			13,6
Hiçbir şey	15			68,2
Herşey	1			4,5
Toplam	22			100

Tablo 2

Araştırma etkinliği sonrası 22'ye düşen katılımcı gruba sorulan soruların dağılımına bakıldığında katılımcıların %81'inin (18 kişi) 16 yıldan fazla, %13,5'inin (3 kişi) ise 1-5 yıl arası Şanlıurfa'da yaşadığı; katılımcıların %40'9'u (9 kişi) Suriyeli hiç arkadaşı olmadığı, %59'u (13 kişi) artık en az bir Suriyeli arkadaşı olduğunu; katılımcıların tamamı (22 kişi) Suriyeli arkadaşlarını son 1 yıl içinde (muhtemelen araştırma sürecindeki etkinlik içinde) edindiklerini; katılımcıların %27,3'ünün (6 kişi) Suriyelilerin giyimlerini, %22,7'si süslenmelerini, %36,4'ü (8 kişi) hiçbir şeylerini ilginç bulmadığını; %50'si (11 kişi) Suriye kültürüne ilişkin sevdiği bir şey olmadığını, %50'si Suriyelilerin kültüründe sevdiği şeyler olduğunu (yemek, ülke, dostluk); %63,6'sı (14 kişi) Suriyelilerin kültürüne dair en sevmediği şey konusunda fikir beyan etmediği, %22,7'si (5 kişi) makyaj tarzlarını sevmediğini; %68,2'si da (15 kişi) Suriyelilere karşı hiçbir

şeylerini merak etmediklerini, %32'si ise Suriyelilere karşı artık bir şeyler merak ettiklerini (kültür, sosyal hayat, her şey) beyan etmişlerdir.

2.3. Suriyeli Öğrenciler Ön Test Bulguları

Maddeler	N		F	%
Kaç yıldır Şanlıurfa'dasınız?	10	1-5 yıl	10 kişi	100
		6-10 yıl	-	-
		11-15 yıl	-	-
		16 yıl ve üstü	-	-
		Toplam	10 kişi	100
Türkiye'li kaç arkadaşınız var?	10	Yok	3 kişi	30,0
		1 kişi	-	-
		2 kişi	5	50,0
		3 kişi ve üstü	2	20,0
		Toplam	10 kişi	100
Türkiye'li arkadaşınızla ne kadar süredir birbirinizi tanıyorsunuz?	10	1 yıl	7	70,0
		2 yıl	2	20,0
		3 yıl	1	10,0
		Toplam	10 kişi	100
Türkiye kültüründe en ilginç bulduğunuz şey?	10	Şarkıları	1	10,0
		Yemek	6	60,0
		Giyim	1	10,0
		Yabancı dil bilmeme	1	10,0
		Turistik yerler	10 kişi	100
		Toplam	-	-
			-	-
Türkiye kültürüne yönelik en sevdiğiniz şey nedir?	10	Dostluk	-	-
		Ülke	8	80,0
		Dans	2	20,0
		Hiçbir şey	-	-
		Toplam	10 kişi	100
Türkiye kültürüne yönelik en sevmediğiniz şey nedir?	10	Yemek	2	20,0
		Hiçbir şey	8	80,0
		Toplam	10 kişi	100
Türkiye kültürü hakkında en merak ettiğiniz şey nedir?	10	Kültür	3	30,0
		Tarih	2	20,0
		Müzik	3	30,0
		Hiçbir şey	2	20,0
		Toplam	10 kişi	100

Tablo 3

Araştırma etkinliği öncesi 10 kişiden oluşan katılımcı gruba sorulan soruların dağılımına bakıldığında katılımcıların tamamının (10 kişi) 1-5 yıl arası Şanlıurfa'da yaşadığı; katılımcıların %50'sinin (5 kişi) Türkiyeli arkadaşı olduğu, %50'sinin de hiç Türkiyeli arkadaşı olmadığı; katılımcıların %70'inin (7 kişi) ancak 1 yıldır bir Türkiyeli ile arkadaş olduğu; Türkiye kültüründe en ilginç şeyin %60 ile yemek olduğu; Türk kültürünün bir parçası olarak en sevilen şeyin ülke olduğu (%80); Türkiye kültüründe hiç sevilmeyen bir şey olmadığı %80 (8 kişi); %20'si (2 kişi) Türkiyelilerin hiçbir şeyini merak etmediklerini, geriye kalan %80 (8 kişi) ise Türkiyelilerin Kültür, tarih ve müziklerini merak ettiklerini beyan etmişlerdir.

2.4. Suriyeli Öğrenciler Son Test Bulguları

Maddeler	N	F	%	
Kaç yıldır Şanlıurfa'dasınız?	13	1-5 yıl	13 kişi	100
		6-10 yıl	-	-
		11-15 yıl	-	-
		16 yıl ve üstü	-	-
		Toplam	13 kişi	100
Türkiye'li kaç arkadaşınız var?	13	Yok	-	-
		1 kişi	-	-
		2 kişi	-	-
		3 kişi ve üstü	13	100
		Toplam	13 kişi	100
Türkiye'li arkadaşınızla ne kadar süredir birbirinizi tanıyorsunuz?	13	1 yıl	12	92,3
		2 yıl	1	7,7
		3 yıl	-	-
		Toplam	13 kişi	100
Türkiye kültüründe en ilginç bulduğunuz şey?	13	Şarkıları	2	15,4
		Yemek	1	7,7
		Dans	1	7,7
		Uzun çalışma saatleri	4	30,8
		Turistik yerler	1	7,7
		Sanat kültür	2	15,4
		Fikrim yok	2	15,4
		Toplam	13 kişi	100
		Türkiye kültürüne yönelik en sevdiğiniz şey nedir?	13	Dostluk
Ülke	1			7,7
Dans	1			7,7
Şarkılar	3			23,1
Dizi filmleri	2			15,4
Türkçe	1			7,7
Düzen	1			7,7
Hiçbir şey	2			15,4
Toplam	13 kişi			100
Türkiye kültürüne yönelik en sevmediğiniz şey nedir?	13	Yemek	7	53,8
		İklim	1	7,7
		Hiçbir şey	5	38,5
		Toplam	13 kişi	100
Türkiye kültürü hakkında en merak ettiğiniz şey nedir?	13	Kültür	1	7,7
		Tarih	5	38,5
		Müzik	2	15,4
		Hiçbir şey	5	38,5
		Toplam	13 kişi	100

Tablo 4

Araştırma etkinliği sonrası 13 kişiden oluşan katılımcı gruba sorulan soruların dağılımına bakıldığında, katılımcıların tamamının (13 kişi) 1-5 yıl arası Şanlıurfa'da yaşadığı; katılımcıların tamamının artık (13 kişi) Türkiyeli arkadaşı olduğu; katılımcıların %92'sinin (12 kişi) 1 yıldır bir Türkiyeli ile arkadaş olduğu; Türkiye kültüründe en ilgin şeyin %31 ile (4 kişi) çalışma saatlerinin uzunluğu olduğu ayrıca bunu şarkı ve kültür sanat faaliyetlerinin izlediği; Türk kültürünün bir parçası olarak en sevilen şeylerin şarkı, dizi film ve dostluk olduğu (%54); Türkiye kültüründe hiç sevilmeyen şeyin yemekler olduğu %54 (7 kişi); %39'u (5 kişi) Türkiyelilerin tarihini merak ettiklerini beyan etmişlerdir.

2.5. Türk Uyruklu Öğrenciler Ön Test Ve Son Test Bulguları

Türk Uyruklu Öğrenciler

Maddeler	Öntest	Öntest	Öntest	Öntest	Sontest	Sontest	Sontest	Sontest
	N	Mean	Std. Deviation	p	N	Mean	Std. Deviation	p
Suriye Uyruklular ile iletişim kurar iken herhangi bir problem yaşamıyorum.	23	2,0000	,95346	,129	22	2,5455	,91168	,004
Suriye uyruklularla vakit geçirmeyi sorun etmiyorum.	23	2,0435	,82453	,089	22	2,6364	1,04860	,001
Kendimi Suriye uyrukluların yerine koyabiliyorum.	23	3,0000	,79772	,051	22	3,0000	,92582	,023
Suriye ve Türkiye kültürleri arasında farklılıklar olduğunun farkındayım.	23	3,4783	,84582	,002	22	3,3182	,94548	,068
Aramızdaki farklılıklar benim için problem değil.	23	3,0870	,94931	,123	22	3,0000	,97590	,076
Suriye ve Türkiye kültürleri arasında benzerlikler olduğunun farkındayım.	23	2,4783	1,20112	,216	22	2,8182	,90692	,032
Suriyeli arkadaşlarımla kafeye veya yemekhaneye giderim.	23	2,0870	1,04067	,132	22	2,5909	,85407	,006
Daha önce Suriye yemeklerini denedim.	23	1,6087	,89133	,005	22	1,9545	1,04550	,037

Tablo 5

Türk uyruklu öğrencilerin ön test sürecinde verdikleri cevap ortalamalarına bakıldığında “Suriye ve Türkiye kültürleri arasında farklılıklar olduğunun farkındayım.” ($p=,002$) ile “Daha önce Suriye yemeklerini denedim.” ($p=,005$) Maddelerinde anlamlı bir farklılık görülmektedir. “Suriye ve Türkiye kültürleri arasında farklılıklar olduğunun farkındayım.” biçimindeki yargıya aritmetik olarak en yüksek katılımı belirtmişlerdir ($X=3,4783$). “Daha önce Suriye yemeklerini denedim.” biçimindeki yargıya ise aritmetik olarak en düşük katılımı belirtmişlerdir ($X=1,6087$).

Türk uyruklu öğrencilerin son test sürecinde verdikleri cevap ortalamalarına bakıldığında “Suriye Uyruklular ile iletişim kurar iken herhangi bir problem yaşamıyorum.” ($p=,004$) ile “Suriye uyruklularla vakit geçirmeyi sorun etmiyorum.” ($p=,001$) maddelerinde anlamlı bir farklılık görülmektedir. “Suriye Uyruklular ile iletişim kurar iken herhangi bir problem yaşamıyorum.” biçimindeki yargıya aritmetik olarak orta düzeyde katılım belirtmişlerdir ($X=2,5455$). “Suriye uyruklularla vakit geçirmeyi sorun etmiyorum.” biçimindeki yargıya da aritmetik olarak orta düzeyde katılım belirtmişlerdir ($X=2,6364$).

2.6. Suriye Uyruklu Öğrenciler Ön Test Ve Son Test Bulguları

Suriye Uyruklu Öğrenciler

Maddeler	Öntest	Öntest	Öntest	Öntest	Sontest	Sontest	Sontest	Sontest
	N	Mean	Std. Deviation	p	N	Mean	Std. Deviation	p
Türkler ile iletişim kurar iken herhangi bir problem yaşamıyorum.	10	3,3000	,48305	,047	13	3,3077	,75107	,248
Türkler ile vakit geçirmeyi sorun etmiyorum.	10	3,1000	1,19722	,136	13	3,1538	,68874	,257
Kendimi Türklerin yerine koyabiliyorum.	10	3,0000	,47140	,082	13	2,3846	1,26085	,047
Suriye ve Türkiye kültürleri arasında farklılıklar olduğunun farkındayım.	10	2,7000	,82327	,192	13	2,3077	,85485	,362
Aramızdaki farklılıklar benim için problem değil.	10	3,6000	1,26491	,008	13	3,3846	,65044	,226
Suriye ve Türkiye kültürleri arasında benzerlikler olduğunun farkındayım.	10	3,2000	1,31656	,051	13	2,6923	,85485	,362
Türkiyeli arkadaşlarımla kafeye veya yemekhaneye giderim.	10	3,2000	,91894	,299	13	3,0000	,81650	,692
Daha önce Türk yemeklerini denedim.	10	2,4000	,84327	,146	13	2,0769	,95407	,529

Tablo 6

Suriye uyruklu öğrencilerin ön test sürecinde verdikleri cevap ortalamalarına bakıldığında “Aramızdaki farklılıklar benim için problem değil.” (p=,008) maddesinde anlamlı bir farklılık görülmektedir. “Aramızdaki farklılıklar benim için problem değil.” biçimindeki yargıya aritmetik olarak en yüksek katılımı belirtmişlerdir (X=3,600). Suriye uyruklu öğrencilerin son test sürecinde verdikleri cevap ortalamalarına bakıldığında tüm maddelerde anlamlı bir farklılık görülmemektedir

3. SONUÇ VE ÖNERİLER

Türk uyruklu öğrencilerin ön test sürecinde verdikleri cevap ortalamalarına bakıldığında “Suriye ve Türkiye kültürleri arasında farklılıklar olduğunun farkındayım maddesinde anlamlı bir farklılık görülmektedir. “Suriye ve Türkiye kültürleri arasında farklılıklar olduğunun farkındayım.” biçimindeki yargıya aritmetik olarak en yüksek katılımı belirttiklerini söylemek de doğru olacaktır. Etkinlik sonrası ise, bu farklılıkların merak edildiğini ve iletişim kurma yollarının daha esnek hale geldiği gözlenmiştir. Suriyeli öğrencilerin ise ön test sonuçlarından yola çıkarak Türk uyruklu arkadaşlarının pek olmadığı düşüncesi son test uygulamalarında Türk uyruklu arkadaşlarının da olduğu biçiminde değişmiştir.

Genel olarak tablo 5 ve Tablo 6’ya bakıldığında ise, 3 gün süren sanat eğitimi faaliyetlerinin bir birleriyle temasa geçerek, evrenin ortak dili olan sanat dili araçsallığında buluşan öğrenciler için empatik anlayışın geliştirilebilmesi açısından faydalı olduğu söylenebilir. Bu etkinlik, proje kapsamında gerçekleştiği için süre kısıtlamalarının olması, projenin eğitim öğretim yılı devam ederken olmasından kaynaklı projeye katılan öğrenci sayısının beklenen düzeyde olmaması, projenin ilerleyen zamanlarda geliştirilerek tekrarlanması sonucunda daha verimli sonuçlar elde edileceğini göstermiştir.

Üniversitelerin yanı sıra, kent içerisinde de toplumsal dinamikleri tetikleyecek, sivil toplum kuruluşlarının ve yerel yönetimlerin toplumun hassasiyetlerini gözetmek kaydıyla, toplumsal kabul sürecinin devamlılığını sağlayacak önerilerine ve bu önerilerin çözümcül yollarla uygulamalarına ihtiyaç duyulmaktadır. Eğitimin öncelikli olarak sağlanabilmesi, dil öğretiminin hızla gerçekleşmesi gibi başat konuların yanında, Türk toplumunun toplumsal kabul sürecindeki hassasiyeti mültecilerin uyum sürecini hızlandırmıştır. Özellikle üniversiteli öğrencilerin birbirlerinin yaşamlarını ve kültürlerini merak ettiklerini ancak bir takım endişelerinin de bulunduğunu göz ardı edilememekle birlikte, sosyal ve sanatsal alanlarda bir araya gelerek farklılıkların pozitif alanda iletişime bir ön koşul oluşturduğu dahi söylenebilir.

KAYNAKÇA

- Alisinanoğlu, F. Köksal, A. (2000), Gençlerin Ben Durumları (Ego State) ve Empatik Becerilerinin İncelenmesi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 18 : 11 – 16.
- Beme, E. (1964), Games People Play. The Psychology of Human Relationships. New York: Grove Press Inc.
- Bolla, P. (2006), Sanat ve Estetik, çev.Kubilay Koş, Ayrıntı Yay.1.basım, İstanbul.
- Castles, S. ve Miller, J. M. 2008, Göçler Çağı Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi
- Elikesik, M.(2013). “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Empati ve Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Empatik Becerilerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi”, Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Hasgül, E.(2013). “Sosyal Hizmet Uygulamalarında Empatinin Önemi ve Yardım İlişisine Etkisi”, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Kaya, M. (2015), “Komşuda Misafirlik: Suriyeli Sığınmacılarca Kurulmuş Mülteci Derneklerinin Perspektifinden Türkiye’de Yaşamak”, The Journal of Academic Social Science Studies, 39(3): 263-279.
- Malchiodi, C. (2007). What is art therapy? Art Therapy Sourcebook (2nd Edition), United States of America.
- Şahin, C. (2001). Yurt Dışı Göçün Bireyin Psikolojik Sağlığı Üzerindeki Etkisine İlişkin Kuramsal Bir İnceleme. Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 21(2), Ankara.
- Tunç, A.Ş. (2015). Mülteci Davranışı ve Toplumsal Etkileri: Türkiye’deki Suriyelilere İlişkin Bir Değerlendirme, TESAM Akademi Dergisi,2(2), 29-63.